

20
noyabr
2023

QARSHI DAVLAT UNIVERSITETI
TASVIRIY SAN'AT VA MUHANDISLIK GRAFIKASI kafedrası
«Tasviriy san'at ta'limi uzviyligini ta'minlashning ustuvor
yo'nalishlari: muammolar va yechimlar» mavzusidagi
XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMANI

КАРШИНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
кафедра ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОЕ ИСКУССТВА
И ИНЖЕНЕРНОЙ ГРАФИКИ
МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ

на тему: «Приоритетные направления обеспечения
непрерывности образования изобразительного
искусства: проблемы и решения».

KARSHI STATE UNIVERSITY
DEPARTMENT OF FINE ARTS
AND ENGINEERING GRAPHICS
INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE

on the topic: "Priority areas for ensuring the continuity of fine
art education: problems and solutions"

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
QARSHI DAVLAT UNIVERSITET
TASVIRIY SAN‘AT VA MUHANDISLIK GRAFIKASI KAFEDRASI**

**«TASVIRIY SAN‘AT TA‘LIMI UZVIYLIGINI TA‘MINLASHNING
USTUVOR YO‘NALISHLARI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR»**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman
20-noyabr 2023-yil

международная научно-практическая конференция на тему:
**«ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ
НЕПРЕРЫВНОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО
ИСКУССТВА: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ»**
20-ноября 2023-года

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
**on the topic: “Priority areas for ensuring the continuity of fine art education:
problems and solutions”**
20 november 2023

Qarshi-2023

Ma'sul muharrir:

I.B.Kamolov Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi kafedrası mudiri,
professor

Tahririyat a'zolari:

Bekpulatov I.R. Qarshi Davlat Universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar
bo'yicha prorektor, dotsent.

Xolmuradov A.E. Qarshi Davlat Universiteti o'quv ishlari bo'yicha
prorektor, professor.

Shodiyev R.D. Qarshi Davlat Universiteti Boshlang'ich ta'lim kafedrası
mudiri, professor

Nurullayeva Sh.U. Qarshi Davlat Universiteti Boshlang'ich ta'lim kafedrası
professori

Ochilov F.E. Qarshi Davlat Universiteti, Tasviriy san'at va
muhandislik grafikasi kafedrası dotsenti

Danilenko.A.P. Rossiya federatsiyasi. Belgorod milliy tadqiqotlar
universiteti, dotsenti.

Jabborov E.X. Qarshi Davlat Universiteti, San'atshunoslik fakulteti
dekani, dotsent

Qurbonova M.SH. Qarshi Davlat Universiteti, Musiqiy ta'lim kafedrası v.b
dotsenti

Texnik xodim:

Xo'jaqulov E.E. Qarshi Davlat Universiteti, Tasviriy san'at va muhandislik
grafikasi kafedrası, o'qituvchisi

Taqrizchilar:

Oripova Nodima Xalilovna Qarshi Davlat Universiteti Maktabgacha ta'lim
kafedrası mudiri. Dotsent

Aslanova Orzigul Primovna Qarshi Davlat Universiteti Boshlang'ich ta'lim
kafedrası dotsenti

«Tasviriy san'at ta'limi uzviyligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari:
muammolar va yechimlar» mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjumani materiallari
to'plami. Qarshi 2023 yil, 526 b.

To'plamga kiritilgan maqolalarning ilmiy-uslubiy sifati, faktlarning
haqiqiyliigi va ularning talqinlari uchun mualliflar ma'suldir

ILLYUSTRATSIYALARNING BOLALAR KITOBLARDAGI VAZIFALARI

Sobirov Sarvar Tursunmurotovich

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, dotsent v.b. O'zbekiston.

Sobirov Hasan Tursunmurotovich

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, 3-kurs talabasi. O'zbekiston.

Tog'aynazarova Ruxshona Shuxrat qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, 2-kurs talabasi. O'zbekiston.

Annotatsiya

Maqolada illyustratsiyalarning kitob mazmuni va matnini yetkazishdagi turli vazifalari, bolalar nashrlarida illyustratsiya va tasvirlarning nechog'liq ahamiyatli ekanligi, bolalar uchun kitob nashrlarida bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olinishi kerakligi, bolalar uchun nashrlarda kitobdagi bezaklar va illyustratsiyalar rangining ahamiyatli ekanligi yoritilgan.

Аннотации

В статье освещаются различные задачи иллюстраций в передаче содержания и текста книги, насколько важны иллюстрации и изображения в детских изданиях, следует ли учитывать возрастные особенности детей в детских книжных изданиях, имеет ли значение цвет орнаментов и иллюстраций в книге в детских изданиях.

Annotation

The article highlights the various tasks of illustrations in conveying the content and text of a book, how important illustrations and images are in children's publications, whether the age characteristics of children in children's book publications should be taken into account, whether the color of ornaments and illustrations in a book in children's publications matters.

Kalit so'zlar: illyustratsiya, idrok, to'ldiruvchi, tarbiyaviy, estetik, yosh hususiyatlari, illyustrator, estetik vazifa, g'oya, idrok.

Ключевые слова: иллюстрация, восприятие, дополняющая, образовательная, эстетическая, молодежная характеристика, иллюстратор, эстетическая задача, идея, восприятие.

Keywords: illustration, perception, complementary, educational, aesthetic, youth characteristics, illustrator, aesthetic task, idea, perception.

O'sib kelayotgan yosh avlodni barkamol inson darajasida tarbiyalash borasidagi mavjud muammolarni xalq etish ta'lim va tarbiya samaradorligini zamon talablari asosida ta'minlash, uni dunyo talablari darajasiga olib chihishga erishish murakkab jarayon bo'lib, qadim zamonlardan buyon ushbu faoliyatga jamiyatning yetuk vakillari jalb etiladi. Mazkur holat yosh avlod tarbiyasi, uning tashkil etilishi mazmuni nafaqat shaxs kamoloti, balki jamiyat taraqqiyotini ham belgilashda muhim ahamiyatga ega ekanligini anglatadi.⁴⁷

⁴⁷ Sobirov S.T, Sultanov X. E, Ismatov U. Sh. "Illustration and the Influence of Illustrator on Children's Understanding of Fairy Tales and Works of Art in Books". International Journal of Psychosocial Rehabilitation, Vol. 24, Issue 05, 2020 ISSN: 1475-7192. 02 Apr 2020

Illyustratsiyalar ishlashda bolaning yosh xususiyatlarini, idrokining o'ziga xos xususiyatlarini va kitobning bolaga ta'sir etish vazifasini hisobga olish kerak.

Illyustratsiya kitob mazmuni va matnini yetkazishda, kognitiv, tarbiyaviy, estetik va bir-birini to'ldiruvchi vazifalarni bajaradi.

Kognitiv vazifasi predmet va hodisalarning tan olinishiga yordam beruvchi atrof olam voqe'liklarini illyustratsiyalarda aks ettirish orqali ta'minlanadi.

Ta'limiy vazifasi illyustratsiyalarning kitob mazmunining asosini tashkil etuvchi ta'limiy g'oya bilan bog'liq. Illyustratsiyada aks etgan muayyan holat o'quvchi tomonidan matndan ko'ra aniqroq tushunilib, ko'rgazmalilik orqali shaxsning emotsional sohasiga ta'sir etib, belgilar va ularning harakatlariga muayyan munosabatni shakllantiradi. Bu yerda illyustratsiya bolaga bu holat kitob matnida qanday taqdim etilishidan qat'iy nazar, vaziyatga umumiy baho berishni taklif qiladi. Bundan tashqari, ta'lim funktsiyasi sodir bo'lmagan hodisalar va shaxslar o'rtasidagi aloqalarni ko'rsatish orqali amalga oshiriladi.

Axloqiy va estetik tarbiyada badiiy tasvirning ahamiyati A. I. Herzen, V. G. Belinskiy va N. G. Chernishevskiy tomonidan qayd etilgan. Misol uchun, V. G. Belinskiy shunday deb yozgan edi: "Qarang bolalar kitobdagi suratlarga qanchalik chanqoq! Agar kitobdagi suratlar matn mazmunini tushuntirib bera olsa, ular zerikarli matnni ham o'qishga tayyor".

K. D. Ushinskiy – Bolalarni o'qitish va tarbiyalash vositasi sifatida illyustratsiyalarni ko'rib chiqdi va illyustratsiyalar o'zida bilim va badiiy tamoyillarni aks ettirish zarurligini ta'kidladi.

Estetik vazifasi uning bajarilish sifati bilan belgilanadi va bu yerda badiiylik mezoni muhim baholash mezoniga aylanadi. Ko'plab buyuk rassomlar o'z iste'dodini bolalar kitoblarida aks ettirdilar, bu esa o'quvchilarni yuksak san'at asarlari bilan tanishtirdi. Biroq, qator yorqin, yuqori badiiy nashrlar bilan birga, o'quvchi yosh xususiyatlarini hisobga olmagan, beparvolik, nomuvofiqlik bilan bajarilgan dizaynli va bir qator qiziqarli bo'lmagan kitoblar ham nashr qilingan.

Illyustratsiyalarning to'ldiruvchi vazifasi - tasvirning matn haqidagi tushunchani kengaytirishi, biror qismni butun chegaralar doirasida ko'rsatish yoki aksincha, butunini butlovchi qismlar sifatida ifodalash qobiliyatiga bog'liqdir. Bundan tashqari, illyustratsiyalar o'quvchi uchun qo'shimcha tajribalarni shakllantirishga yordam beradi, bu esa bolalar uchun nashr qilingan kitoblarning shaxsning hissiy sohasiga ta'siri imkoniyatlarini kengaytiradi.

Kitob mazmunini idrok etishda illyustratsiya shu qadar ahamiyatliki, ba'zan kitob matnni yozish bilan emas, balki illyustratsiya tayyorlash bilan boshlanadi. Kitobning illyustratori matnni sharhlash zaruriyatiga duch keladi va u tasvirlagan illyustratsiyaga qarab kitob matnini yaxshiroq tushunish imkoniyati deb ta'kidlash mumkin.

Bolalar uchun nashrlarda kitobdagi bezaklar va illyustratsiyalar rangli yoki oq-qora bo'lishi ham muhim ahamiyatga ega. Bolalar kitoblari rangli nashr qilingani maqul, lekin oq-qora rangda ishlangan illyustratsiyalar ham mazmun va ertakdagi kayfiyatni ochib bera olsa shuning o'zi yetarli. Asl voqe'likni aks ettirish muhim ahamiyatga ega.

Har bir yosh guruhida rasm chizish va tasvirlashni idrok etish o'ziga xos xususiyatlarga ega.

Maktabgacha yoshdagi bola eng avvalo atrofidagi narsalarga, eng oddiy hodisalarga qiziqadi. Bola e'tiborini atrofdagi narsalarga odamlar va hayvonlarning rasmlariga qaratadi. Bolalar kattalardan asosiyini ikkinchi darajadan ajrata olmasligi bilan farqlanib turadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiq - fakt va taassurotlarni bevosita taqqoslashga asoslangan mantiq bo'ladi. Shu sababli bunday o'quvchilar uchun illyustratsiyada ko'pincha detallar o'rnatiladi va tasvirlar umumiy tarzda tuziladi.

Maktabgacha yoshdagi bola tomonidan rasm va illyustratsiyalar voqelikning aniq in'ikosi sifatida, deyarli voqelikning o'zi sifatida qabul qilinadi. Shuning uchun tasvirlar tanib olinadigan va tushunarli, statik bo'lishi kerak.

Katta maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalar harakat dinamikasiga qiziqadilar.

Ilyustratsiya bilan matn o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlashda detallarga alohida e'tibor berish kerak. Masalan, qahramon kiyimini tasvirlashda illyustrator yorqin ranglardan (qizil, sariq) foydalanish kerak. Qahramonlarni oq-qora rangda tasvirlamaslik yaxshiroqdir. Bolalar aniq detallarga munosabat bildirib, ularni osongina tanib oladilar va ular asosida predmetlar, hodisalar va belgilarni aniqlaydilar. Shu sababli detal ko'rgazmali bo'lishi va matnni illyustratsiyaga bog'lashi kerak.

Bola yorqin, rang-barang tasvirlardan xursand bo'ladi, boladagi samaradorlik, rasimga o'yin munosabatida bo'lish bilan ajralib turadi. Shunga qaramay bolalar rasmdagi asosiy narsani qiynalib ajratadi, aksariyat hollarda tafsilotlarni nommanom sanab berishi mumkin, lekin asl mazmunini to'liqligicha idrok eta olmaydi.⁴⁸

G'arbiy Yevropada rasmlar kitoblar XV asrda paydo bo'ladi. O'sha davrda bosmaxonalar ochila boshladi. 17-asrda Yan Amos Komenskiyning (1592-1670) "Suratlarda sezuvchi narsalar dunyosi" kitobi nashr etildi. O'sha vaqtdan beri hozirgacha bolalar nafaqat alifbodan, balki rasmlardan ham o'rgana boshladilar.

Shunday qilib bolalar uchun nashrlarning alohida nashrlar to'plami sifatida shakllanishida illyustratsiyaning o'rni beqiyos, chunki illyustratsiya tufayli bolalar uchun kitob maxsus badiiy tuzilma sifatida qarala boshladi. Olib borilgan izlanishlar shuni ko'rsatadiki maktabgacha yoshdagi bolalarning matnni illyustratsiyasiz idrok etish samaradorligi deyarli ikki barobar qisqaradi. Bolalar kitobidagi illyustratsiya va so'z uzviy bog'langan holda bo'ladi. Ularni bir biridan alohida holda bajaradigan funksiyasi pasayadi. Bolalar kitobidagi illyustratsiya tarixi bir necha asrlarga borib taqaladi. Kitob biznesining rivojlanishi illyustratsiyaning rivojlanishi bilan bog'liq. Ilyustratsiya bolalar uchun kitob tarkibiga uning zarur elementlaridan biri sifatida kirib bordi. Yuqorida qayd etilgan ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki bolalar nashrlarida illyustratsiyalarning o'rni beqiyos.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Гурович Л. М. “Бола ва китоб”. Москва: Просвещение, 2002.

⁴⁸ Sobirov S.T, Sultanov X. E, Ismatov U. Sh. "Illustration and the Influence of Illustrator on Children's Understanding of Fairy Tales and Works of Art in Books". International Journal of Psychosocial Rehabilitation, Vol. 24, Issue 05, 2020 ISSN: 1475-7192. 02 Apr 2020

2. К .В. Макарова. Особенности детской книжной иллюстрации и ее отличия от взрослой. Культура и образование. <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-detskoj-knizhnoy-illyustratsii-i-ee-otlichiya-ot-vzrosloy>
3. Sobirov S.T, Sultanov X. E, Ismatov U. Sh. “Illustration and the Influence of Illustrator on Children’s Understanding of Fairy Tales and Works of Art in Books”. International Journal of Psychosocial Rehabilitation, Vol. 24, Issue 05, 2020 ISSN: 1475-7192. 02 Apr 2020. 3526-3533 p
8. Sobirov S.T., Sobirov H.T. DEVELOPMENT OF STUDENT’S ARTISTIC THINKING THROUGH THE USE OF VISUAL AIDS IN PAINTING LESSONS FROM NATURE. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES. (ISSN –2767-3758). VOLUME 04 ISSUE 05. 2023. Pages: 68-73. SJIF IMPACT FACTOR (2021: 5. 823) (2022: 6. 041) (2023: 7. 491). OCLC – 1242423883 <https://masterjournals.com /index.php/crjps/article/view/1282/1145>.
9. Sobirov S.T. “Importance of illustrations for perception of content of the book”. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences. Volume 8 Number 4, 2020 Part II ISSN 2056-5852. 98-101 b.

INTERYER DIZAYNINI LOYIHALASH VA UNING PERSPEKTIV TASVIRINI QURISHNI O‘QITISHDA SAMARADORLIKKA ERISHISH OMILLARI

Xakimjonova Dilxavas Ikromjon qizi

Toshkent davlat pedagogika universiteti 1-bosqich magistranti,

Annotatsiya: Ushbu maqolada interyer dizayni haqida umumiy ma’lumot, shuningdek, loyihalash va uni perspektiv tasvirini qurishni o‘qitishdagi muammo va kamchiliklar hamda sifatli kadrlar tayyorlashda e’tibor qaratish lozim bo‘lgan masalalar haqida fikr yuritilgan.

Аннотация: В данной статье представлены общие сведения о дизайне интерьера, а также проблемы и недостатки в обучении дизайну и построении его перспективного образа, а также вопросы, на которые следует обратить внимание при подготовке качественных кадров.

Annotation: This article provides general information about interior design, as well as problems and shortcomings in teaching design and building a perspective image of it, as well as issues that should be paid attention to in the training of quality personnel.

Bugungi kunda O‘zbekistonning yangi taraqqiyot davri poydevorini yaratyapmiz. Bunda bizning eng yaqin ko‘makchilarimiz ustoz va murabbiylar, ilmiy

88	Султанова Гулчехра Озодовна	ХОРАЗМ ГИЛАМЧИЛИК САНЪАТИ	332
89	Mavlonov Ulug'bek	AMALIY SAN'ATNI O'QITISH XUSUSIYATLARI VA KULOLCHILIK SAN'ATINI RIVOJLANTIRISHDA USTOZ - SHOGIRD ANA'ANALARINING O'RNI	335
90	Э. Э .Хўжақулов	ЧИЗМАЧИЛИК ФАНИНИ ЎЗЛАШТИРИШДА ТАЪСИР ЭТУВЧИ САЛБИЙ ОМИЛЛАР	338
91	Nurullayeva Zulayho Ravshan qizi	MUZEY EKSPUZITSIYADA DO'PPILARNI NAMOYISH ETISH: MUAMMOLAR VA UZVIYLIGINI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI	341
92	Salomova Farangiz Laziz qizi	DIGITAL ARTNING TA'LIM TIZIMIDAGI AHAMIYATI	345
93	Манушак АРУШАНОВА	ИСЛОМ КАРИМОВ ХОТИРАСИНИ АБАДИЙЛАШТИРИШГА ҚАРАТИЛГАН ТАДБИРЛАР ВА БУ БОРАДА САНЪАТНИНГ ИМКОНИАТЛАРИ	347
94	Baymetov Botir Boltaboyevich, Muratov Xusan Xolmuratovich, Kunanbayev Nurlan Baxtiyor o'g'li, Mulla Axunov Dilmurod Abduqaxorovich	TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIM OLISH FAOLIYATINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	352
95	Primov Rashid Toshkulovich	YOSH AVLOD TARBIYASIDA MUSIQA SAN'ATINING O'RNI	355
96	Yuldoshev Jahongir Tilakmurodovich	TA'LIMNI ZAMONAVIY TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA TASHKIL ETISHDA O'QUVCHILAR VA PEDAGOGLARNING HAMKORLIGI	361
97	Maxmudov Mirali Jabbarovich	O'RAL TANSIQBOYEV IJODIDA KOMPOZITSIYA MASALALARI	367
98	Sobirov Sarvar Tursunmurotovich, Sobirov Hasan Tursunmurotovich, Tog'aynazarova	ILLYUSTRATSIYALARNING BOLALAR KITOBLARDAGI VAZIFALARI	370